

Nr 27

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen.

Första lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 437 i första kammaren av herr *Dahlberg* samt nr 556 i andra kammaren av fru *Svensson*. I motionerna, vilka är likalydande, hemställas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn av den svenska medborgarlagstiftningen i ovan berörda avseenden».

Redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan.

Motionerna har remissbehandlats.

Gällande rätt

Gällande bestämmelser om medborgarskap återfinns, förutom i § 33 regeringsformen, i lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap. Lagen bygger på ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige år 1949 framlagt betänkande (SOU 1949: 45), vilket ligger till grund även för de gällande danska och norska medborgarskapslagarna.

Med anledning av förevarande motioner torde här få redogöras för innehållet i vissa stadganden i medborgarskapslagen.

Enligt 1 § förvärvas svenskt medborgarskap vid födelsen bl. a. av 1) barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare; 2) här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern är statslös eller om barnet icke vid födelsen förvärvar faderns medborgarskap; samt 3) barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Om svensk man ingår äktenskap med utländsk kvinna, blir enligt 2 § makarnas barn som fötts före äktenskapet svensk medborgare om barnet är ogift och ej fyllt 18 år.

I 3 § stadgas bl. a. att utlänning, som är född här i riket och oavbrutet haft sitt hemvist här, efter fyllda 21 år men före fyllda 23 år kan bli svensk medborgare genom anmälan till länsstyrelsen.

Enligt 4 § kan den, som vid födelsen blivit svensk och oavbrutet haft sitt hemvist här i riket intill 18 års ålder, under vissa förutsättningar återvinna medborgarskapet genom anmälan hos länsstyrelsen.

Enligt 5 § kan faders eller moders förvärv jämlikt 3 eller 4 § av svenskt medborgarskap medföra medborgarskap även för barn.

Reglerna om naturalisation återfinns i 6 §. Konungen äger enligt 6 § första stycket på ansökan till svensk medborgare naturalisera utlänning som fyllt 18 år, sedan sju år har hemvist här i riket, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligger eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må enligt 6 § andra stycket naturalisation beviljas, även om de i första stycket stadgade villkoren ej är uppfyllda. I fråga om dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare kan även om annat särskilt skäl ej föreligger avvikelse ske från villkoret om sju års hemvist här i riket.

I 7 § finns vissa bestämmelser om förlust av svenskt medborgarskap. Detta förloras bl. a. av ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingår äktenskap. Om barnet har hemvist här i riket, inträder dock förlusten endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap.

Motionerna

I motiveringen anför motionärerna följande.

Med den utveckling som skett under senare år, då allt flera utländska medborgare invandrat till Sverige, har också följt allt flera äktenskap mellan utlänningar och svenskar, därmed också allt flera barn födda i Sverige men ändå inte svenskar. Detta har bl. a. lett till, vilket flera gånger har påpekats i pressen, att antalet socialfall bland dessa barn har ökat väsentligt. Med anledning härav fick vi år 1964 en ny lag enligt vilken bidragsförskott kan utgå utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, om vårdnadshavaren är svensk medborgare och bosatt i riket.

Det förhållandet att barnet blir svensk medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap kan inte anses vara tillfredsställande. Det saknas inte tragiska exempel av olika slag i dessa sammanhang, t. ex. detta att modern vägrar uppge vem som är fader till barnet eller att fadern, om äktenskapet upplöses, kidnappar barnet och för det utomlands. Det hjälper tydligen inte ens att föräldrarna är överens om att söka svenskt medborgarskap för barnet, det blir ändå avslag i avvaktan på faderns nationalisering. Motiveringen tycks vara att föräldrarna inte skall bestämma för barnet utan låta barnet ha valfrihet att självt söka svenskt medborgarskap vid 18 års ålder. Egentligen har barnet ingen valfrihet alls i detta sammanhang före fyllda 18 år, eftersom det inte får bli svenskt tidigare. Den enda fördel som barnet i fråga har jämfört med övriga människor i världen som inte fötts i Sverige och varit bosatt där är att det då redan avverkat sina år av s. k. hemvist i Sverige.

Man borde exempelvis kunna tänka sig en sådan ändring av ifrågavarande lagstiftning att barn, fött i riket och vars ena förälder är svensk medborgare, blir svenskt oavsett om föräldrarna ingår äktenskap eller inte.

Frågans tidigare behandling

I prop. 1950: 217 med förslag till lag om svenskt medborgarskap anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, följande.

Beträffande barn i äktenskap gäller för närvarande såsom en undantagslös regel, att det är faderns medborgarskap som är avgörande för frågan, huruvida barnet genom födseln förvärvar svenskt medborgarskap. Såsom de delegerade framhållit skulle en konsekvent tillämpning av principen om könens likställighet leda till att barn i äktenskap skulle erhålla svenskt medborgarskap även i de fall, då endast modern vore svensk medborgare. De delegerade ha emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik regel. Endast i vissa undantagsfall, då barnet eljest skulle bli statslöst, skall enligt de delegerades förslag äktenskapligt barn, av vars föräldrar blott modern är svensk, förvärva svenskt medborgarskap genom födseln.

I det stora flertalet remissyttranden har de delegerades förslag lämnats utan erinran. De kvinnoorganisationer, som yttrat sig, ha emellertid ansett förslaget otillfredsställande och förordat, att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födseln. För min del kan jag icke biträda detta yrkande. Enär flertalet stater upprätthålla principen att faderns medborgarskap överföres på barnet, skulle nämligen den ifrågasatta bestämmelsen leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I motsats till nämnda organisationer kan jag icke finna, att bestämmelsen i andra hänseenden skulle innebära sådana fördelar framför de delegerades förslag, att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap böra få vika. Barnets medborgarskap synes icke ha så stor betydelse i en vårdnadsprocess, som organisationerna antagit. I en rättegång vid svensk domstol angående vårdnaden om barn av svensk moder och utländsk fader torde sålunda svensk rätt i mycket stor utsträckning böra tillämpas, vare sig barnet är svensk medborgare eller icke. Och om vårdnadsprocessen föres vid utländsk domstol, läser svenskt medborgarskap för barnet knappast utgöra något skydd för moderns intresse, i varje fall icke om barnet samtidigt är medborgare i domstolslandet.

Även om den av kvinnoorganisationerna förordade bestämmelsen icke genomföres, kan man räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet komma att bli svenska medborgare, innan de uppnått vuxen ålder. Bor fadern i Sverige, torde sålunda barnet i många fall komma att erhålla svenskt medborgarskap till följd av att fadern genom naturalisation upptages till svensk medborgare. Stundom kan det vara motiverat, att barnet självständigt naturaliseras. Detta gäller främst då föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet. I likhet med de delegerade anser jag, att det i dylika fall bör vara regel att göra avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren. Står barnet under föräldrarnas gemensamma vårdnad, synes den omständigheten, att fadern icke vill eller icke kan bli svensk medborgare, ej böra utesluta att barnet naturaliseras på ansökan av föräldrarna.

Beträffande barn utom äktenskap upptar förslaget den nuvarande regeln, att sådant barn erhåller svenskt medborgarskap genom födseln, om modern är svensk medborgare. I ett yttrande har ifrågasatts, om icke utomäktenskapligt barn i vissa fall borde förvärva svenskt medborgarskap, då icke modern men väl fadern vore svensk. Det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader är emellertid ofta så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende synes naturalisationsvägen erbjuda tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara rimligt att barnet blir svensk medborgare.

Första lagutskottet uttalade i sitt utlåtande 1950: 27 att det ur många synpunkter vore tilltalande att låta alla barn som föddes här i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap. Utskottet fann emellertid att de skäl departementschefen anfört häremot var övertygande. Därutöver anförde utskottet följande.

Departementschefen har vidare erinrat om att barnet ändock kan bli svensk medborgare före vuxen ålder genom att antingen fadern eller barnet naturaliseras. Därest fråga uppkommer om självständig naturalisation av barnet, anser departementschefen, att i regel avsteg bör göras från de allmänna naturalisationsvillkoren. Utskottet får, med understrykande av vad departementschefen anfört i denna del, framhålla, att barnet torde böra naturaliseras omedelbart, när dess vårdnadshavare gör ansökan därom.

Remissyttrandena

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från justitiekanslern, socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, statens utlänningskommission, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län. Därjämte har Sveriges advokatsamfund beretts tillfälle att inkomma med yttrande över motionerna. Länsstyrelsen i Malmöhus län har jämte sitt eget yttrande insänt ett yttrande över motionerna av socialvårdsstyrelsen i Malmö.

Enligt *justitiekanslern* synes det motiverat att den av motionärerna aktualiserade frågan ägnas uppmärksamhet i lämpligt sammanhang. *Socialstyrelsen* och *statens utlänningskommission* har ej något att erinra mot den i motionerna begärda översynen. *Rikspolisstyrelsen* och *överståthållarämbetet* tillstyrker översyn av medborgarskapslagstiftningen såvitt rör barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader. *Länsstyrelsen i Malmöhus län*, *socialvårdsstyrelsen i Malmö* och *styrelsen för Sveriges advokatsamfund* avstyrker bifall till motionerna.

Justitiekanslern anför följande.

Regeln att barn i äktenskap i allmänhet förvärvar svenskt medborgarskap vid födseln endast om fadern är svensk medborgare torde ha föranletts av önskan att undvika dubbelt medborgarskap för barnet, vilket blir fallet om medborgarskapsrätten i faderns hemland tillämpar härstamningsprincipen.

Som motionärerna framhåller torde med den ökade bosättningen inom landet av utländska medborgare följa en ökning av antalet inom landet födda och boende barn som icke är svenska medborgare. Att detta förhållande kan vara ägnat att medföra svårigheter av olika slag är tydligt och den av motionären åberopade ändringen år 1964 i lagen om bidragsförskott torde vara ett uttryck härför. Det undandrager sig mitt bedömande om de uppkomna olägenheterna är så betydande att en ändring bör ske av regeln i medborgarskapslagen. Det synes dock motiverat att frågan ägnas uppmärksamhet i lämpligt sammanhang.

Socialstyrelsen yttrar följande.

Som motionärerna påpekar medförde den nya bidragsförskottslagen att *bidragsförskott* numera kan utgå till här i riket bosatt barn utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap. Vårdnadshavaren måste vara svensk medborgare och bosatt i riket vilket krav ju alltid är uppfyllt i de i motionerna åsyftade fallen. *Allmänt barnbidrag* utgår till barn som icke är svensk medborgare, om barnet är bosatt här och om antingen barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar vistats i riket sedan minst 6 månader. *Sjukförsäkrad* är barnet utan att vara svensk medborgare, om det är mantalsskrivet i Sverige. Rätten till *socialhjälp* skall inte påverkas av att barnet erhåller svenskt medborgarskap. *Utbildningsmöjligheterna* i grundskolan samt den gymnasiala utbildningen är icke beroende av medborgarskapet. Däremot kräves för rätt till *barnpension* att barnet är svensk medborgare såvida icke annorlunda stadgats i någon gällande konvention.

Måhända finns det andra rättigheter som i likhet med barnpensionen icke är tillgängliga för icke-svenska medborgare. Det är emellertid att märka att man i dylika fall enklast når det av motionärerna avsedda resultatet genom en ändring av den ifrågavarande svenska sociallagstiftningen. Sådana ändringar får också i regel mindre vittgående följder än en ändring av medborgarskapslagen. Ur synpunkten att förbättra de ifrågavarande barnens sociala ställning här i landet synes det sålunda, såvitt socialstyrelsen kan finna, knappast påkallat att ändra medborgarskapslagstiftningen.

Det vill synas som om motionärerna ansett att modern kan av nuvarande lagstiftning föranledas att vägra uppge vem som är fader till barnet. Detta kan knappast vara fallet. Däremot har det som motionärerna påpekat förekommit att utländsk fader medtar barnet utomlands och att modern därigenom berövas den framtida kontakten med barnet. Häröfver må framhållas följande.

Lagberedningen har framlagt förslag till lagbestämmelser angående verkställighet som rör barn. Bestämmelserna skall intagas i FB. Förslaget har upptagits i en proposition som remitterats till lagrådet. Propositionen innefattar bestämmelser som kan bli av visst värde då det gäller att förhindra sådan kidnappning som motionerna åsyftar. Om sålunda ett barn undanhålles den rättslige vårdnadshavaren, kan denne enligt förslaget hos länsstyrelsen påkalla erforderliga åtgärder för att få tillbaka barnet. Regeln skall äga motsvarande tillämpning i fall då den ena av två föräldrar, som gemensamt har vårdnaden, egenmäktigt bortför eller kvarhåller barnet (7 §). Är det fara för att barnet föres ut ur riket kan länsstyrelsen omedelbart förordna om barnets omhändertagande på lämpligt sätt (8 § 1 st.). I särskilt brådskande fall kan polismyndighet vidta omedelbar åtgärd för att hindra att barnet föres ut ur landet (8 § 2 st.). Dessa regler har avseende på barn, som vistas här i landet, oavsett deras nationalitet.

Om det trots de ovan återgivna bestämmelserna skulle lyckas för en utländsk medborgare att utföra barnet ur landet — vilket givetvis är möjligt — är det enligt socialstyrelsens mening tvivelaktigt om den ifrågasatta ändringen i medborgarskapslagstiftningen skulle kunna underlätta hans återförande till landet så länge han fortfarande jämväl är utländsk medborgare. Ett dubbelt medborgarskap synes sålunda knappast kunna medföra den av motionärerna åsyftade effekten. Någon möjlighet att ens genom internationella överenskommelser genomföra bestämmelser innebärande att barnet erhåller uteslutande svenskt medborgarskap torde icke föreligga.

I detta sammanhang kan slutligen erinras om brottsbalkens bestämmelser om »egenmäktighet med barn». Enligt BrB 7: 4 är straffpåföljd stadgad för den, som obehörigen bortför barn under 15 år från den som har vårdnaden (1 st.); likaså för make som utan beaktansvärt skäl egenmäktigt bortför barn under 15 år, som står under båda makarnas vårdnad (2 st.). Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Förutsättning för åtal är att åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt. Ansvar bör icke inträda om skälig anledning fanns för åtgärden.

Möjlighet att till Sverige återföra ett kidnappat barn med svenskt medborgarskap från ett annat land där barnet ävenledes har medborgarskap föreligger icke enligt angivna bestämmelser. Härför erfordras att en internationell överenskommelse träffas om verkställighet i hithörande fall. Utsikterna att få till stånd dylika avtal torde vara små. Måhända kan det likväl vara av värde att denna fråga utredes närmare.

Emellertid är det som motionärerna påpekat icke tillfredsställande att ifrågavarande barn blir svenska medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap. Med hänvisning härtill samt till vad som anförts i det föregående vill socialstyrelsen icke motsätta sig att en översyn i av motionärerna angivet syfte kommer till stånd.

Statens utlänningskommission anför följande.

Enligt motionerna är en av olägenheterna med de nuvarande bestämmelserna i medborgarskapslagen att om barn finnes i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader, fadern efter äktenskapets upplösning kan, utan att modern kan förhindra det, föra barnet ur riket. Detta sammanhänger med att barn under 16 år, som fötts i äktenskap och erhållit faderns medborgarskap, regelmässigt av vederbörlig myndighet i faderns hemland införes i faderns hemlandspass. Den omständigheten att barnet enligt det i motionerna framlagda förslaget genom födelsen skulle erhålla svenskt medborgarskap skulle medföra, att barnet erhöle dubbelt medborgarskap i samtliga de fall, då fadern är medborgare i stat, vars medborgarskapslagstiftning bygger på den s. k. nationalitetsprincipen. Även om barnet såsom svensk medborgare skulle kunna införas i moderns svenska pass skulle därigenom icke kunna förhindras att barnet jämväl infördes i faderns hemlandspass. Genom den föreslagna ändringen kan man sålunda icke komma ifrån här berörda olägenheter. Härför torde ytterligare fordras ändringar i vederbörande främmande staters medborgarskapslagstiftning.

Den fråga som upptages i motionerna är mycket komplicerad och har varit föremål för bedömande vid tillkomsten av nu gällande medborgarskapslag. Ur de synpunkter kommissionen företräder finnes dock icke något att erinra mot att de i motionerna berörda förhållandena blir föremål för utredning.

Rikspolisstyrelsen erinrar inledningsvis om att den genom motionerna aktualiserade frågan rörande barn i äktenskap övervägdes vid medborgarskapslagens tillkomst samt anför följande.

På de flesta områden har utvecklingen i Sverige under den avsevärda tid som förflutit sedan lagens tillkomst alltmer gått mot likställighet mellan könen. Mot bakgrunden härav synes denna princip om möjligt även böra genomföras i fråga om förvärv av svenskt medborgarskap av här i riket fött barn i äktenskap mellan svensk och utländsk förälder vare sig modern eller fadern är svensk medborgare. Därigenom skulle svensk moder i äktenskap med utländsk fader för sig och barnet tillförsäkras samma rättsskydd som tillkommer andra svenska mödrar. Enligt styrelsens mening torde fördelarna härav böra vägas mot nackdelarna av dubbelt medborgarskap för barnet.

Vad gäller här i riket fött utomäktenskapligt barn, vars fader är svensk medborgare och moder utländsk medborgare och som genom födelsen förvärvar moderns utländska medborgarskap, har styrelsen samma uppfattning som föredragande departementschefen gav uttryck för i propositionen till nu gällande medborgarskapslag. Departementschefen uttalade därvid att det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader oftast är så svagt, att det inte kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk samt att i detta hänseende naturalisationsvägen synes erbjuda tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara rimligt att barnet blir svensk medborgare.

Under åberopande av det anförda tillstyrker styrelsen, såvitt avser barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader, motionärernas hemställan om översyn av den svenska medborgarskapslagstiftningen.

Överståthållarämbetet anför bl. a. följande.

I nuläget finns en allmän strävan att underlätta här i landet bosatta utlänningars integration i det svenska samhället. Denna process måste med hänsyn till såväl utlänningarna själva som det svenska samhället alltmera accelerera. Även frågan om den medborgarrättsliga ställningen för barn, födda i äktenskap av svensk moder, måste bli föremål för förnyat övervägande. Därvid kan emellertid ej bortses från att de av departementschefen år 1950 uttalade skälen för den reglering av frågan, som kommit till uttryck vid avfattningen av 1 § medborgarskapslagen, fortfarande gäller med oförminskad styrka.

Ämbetet är icke berett att, innan frågan ingående belysts genom en utredning och därvid framkommit att övervägande skäl talar för motionärernas uppfattning, tillstyrka en ändring av lagrummet, i enlighet med vad motionärerna ifrågasatt, med hänsyn till att följderna blir dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I förekommande fall bör frågan lösas naturalisationsvägen. Det är angeläget att naturalisationsansökningar beträffande dessa barn kan prövas så liberalt som möjligt.

Beträffande barn utom äktenskap förvärvar sådant barn svenskt medborgarskap, om modern är svenska. Då det gäller utländsk kvinnas barn utom äktenskap med svensk man, bör önskan om svenskt medborgarskap för barnet prövas naturalisationsvägen. Anledning att göra någon ändring i gällande lagstiftning härutinnan anser ämbetet icke föreligga.

Även länsstyrelsen i Malmöhus län erinrar om att de i motionerna aktualiserade frågorna varit föremål för uppmärksamhet vid tillkomsten av den nu gällande medborgarskapslagstiftningen samt uttalar att sådana skäl icke förebragts att det finns anledning att nu vidtaga någon ändring i nämnda lagstiftning.

Socialvårdsstyrelsen i Malmö finner de vid tillkomsten av medborgarskapslagen anförda argumenten mot att barn i äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap även i de fall då blott modern är svensk medborgare fortfarande vara tungt vägande samt anför vidare följande.

Motionärernas uppfattning att kidnapping skulle kunna undvikas eller inskränkas om barnet vore svensk medborgare är tyvärr orealistisk.

Enligt motionärerna blir barn av utländsk moder och svensk fader mycket ofta socialfall. Oavsett hur därmed än må förhålla sig, förefaller för närvarande lämpligast att icke ändra lagstiftningen. Missförhållandet bör kunna undanröjas — intill dess frågan kan lösas i ett större sammanhang — exempelvis genom komplettering av bestämmelserna om bidragsförskott såsom nyligen skett rörande statslösa. Problemet med ett dubbelt medborgarskap träder väl för övrigt in även här och kan vara särskilt ovälkommet beträffande mödrar, som aldrig haft för avsikt att kvarstanna i landet eller, även om så blir fallet, icke lyckas få någon kontakt med landets invånare eller smälta in i miljön. Det är vidare att märka att medborgarskapet icke endast åtföljes av förmåner utan även medför vissa skyldigheter, bl. a. värnplikt, som för mången kan te sig motbjudande och felaktigt.

Efter övervägande finner socialvårdsstyrelsen att skäl för närvarande icke föreligger för ändring av medborgarskapslagstiftningen i de avseenden motionerna synes taga sikte på och med hänvisning till ovanstående föreslås att desamma icke föranleder någon åtgärd.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund anför följande.

Den ändring som motionärerna anser önskvärd anges i motionerna inte på annat sätt än att det sägs att man exempelvis borde kunna tänka sig en sådan ändring av ifrågavarande lagstiftning att barn, fött i riket och vars ena förälder är svensk medborgare, blir svenskt oavsett om föräldrarna ingår äktenskap eller inte. Ehuru de sålunda använda ordalagen närmast tyder på att lagändringen borde avse barn utom äktenskap, synes det sannolikt att motionärerna även åsyftar en ändring i fråga om barn i äktenskap.

I motionerna uttalas att det förhållandet att barnet blir svensk medborgare »endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap» inte kan anses vara tillfredsställande. Med detta uttalande torde motionärerna åsyfta det fallet att ett utomäktenskapligt barn, vars moder är svensk medborgare, kan förlora sitt vid födseln förvärvade svenska medborgarskap genom att modern ingår äktenskap med barnets fader, som i fallet förutsättes vara utländsk medborgare (7 § punkt 4 1950 års lag). Om man anser detta vara ett missförhållande, skulle väl en ändring böra bestå däri att ett utomäktenskapligt barn, vars moder vid barnets födelse är svensk medborgare, alltid skulle behålla sitt svenska medborgarskap, även om modern gifter sig med barnets utländske fader och familjen varaktigt bosätter sig i faderns hemland. Enligt styrelsens uppfattning vore detta att gå för långt. Följden skulle i ett måhända mycket stort antal fall bli dubbelt medborgarskap, vilket i och för sig inte är önskvärt. Styrelsen anser det fullt tillräckligt med den i

7 § 1950 års lag införda bestämmelsen att barnet, om det har hemvist här i riket, förlorar sitt svenska medborgarskap endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap.

Som ett tragiskt exempel i förevarande sammanhang nämns i motionerna det fallet att modern vägrar att uppge vem som är fader till barnet. Styrelsen har emellertid svårt att se att de beklagliga följderna av en sådan vägran skulle kunna undvikas genom en lagändring av det innehåll som motionärerna skisserat. Antingen är modern svensk medborgare, och då blir även barnet svensk medborgare, oavsett vem som är dess fader, eller också är modern inte svensk medborgare, och då är det — om modern vägrar att uppge vem som är fader — omöjligt att veta om denne är svensk medborgare.

Som ett annat exempel anges i motionerna det fallet att fadern, om äktenskapet upplöses, kidnappar barnet och för det utomlands. Här avses tydligen barn i äktenskap. Vilken situation som i övrigt åsyftas framgår inte klart av motionerna, men förmodligen avses det fallet att en svensk kvinna, som varit gift med men är skild från en utländsk man, har med makarnas barn bosatt sig i Sverige. Även om modern inte förlorat sitt svenska medborgarskap, kan det i och för sig knappast bestridas att, om barnet är utländsk medborgare, detta kan underlätta ett sådant illojalt förfarande som nämnts i motionerna.

Vill man så långt som möjligt söka hindra ett sådant tillvägagångssätt, synes det emellertid inte tillräckligt med en lagändring av det innehåll som motionärerna skisserat. Behovet av skydd för modern och barnet kan vara lika starkt även om barnet inte fötts i Sverige. Att i svensk lag föreskriva att alla av svenska kvinnor födda barn är svenska medborgare vore emellertid orimligt och skulle leda till dubbelt medborgarskap i ofantligt stor utsträckning. För övrigt kan vi aldrig genom svensk lagstiftning förhindra att svenska kvinnors barn i äktenskap med utländska män på grund av lagstiftningen i mannens hemland också blir medborgare i detta land. Då så är fallet, kan det starkt ifrågasättas om ett bibehållande även av barnets svenska medborgarskap kan innebära någon nämnvärd förstärkning av skyddet mot sådana förfaranden som motionärerna nämnt.

I förevarande sammanhang kan det vara av intresse att erinra om att under remissbehandlingen av de delegerades betänkande den 29 augusti 1949 med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige vissa kvinnoorganisationer påyrkade att varje av svensk moder inom Sverige fött barn i äktenskap med utländsk man automatiskt skulle bli svensk medborgare vid födelsen. Yrkandet avvisades emellertid av departementschefen på skäl som måste betecknas som tungt vägande (se därom Kungl. Maj:ts proposition nr 217 till 1950 års riksdag sid. 28—29). Bl. a. underströk departementschefen möjligheterna att genom naturalisation upptaga i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader till svenska medborgare redan innan de uppnått vuxen ålder. För det fall att föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet uttalade departementschefen — i likhet med de delegerade — den uppfattningen att det borde vara regel att göra avsteg från de eljest gällande naturalisationsvillkoren.

Under återopande av det nu anförda avstyrker styrelsen bifall till motionerna.

Utskottet

I förevarande motioner föreslås översyn av medborgarskapslagen såvitt avser svenskt medborgarskap för barn.

Enligt medborgarskapslagen förvärvas svenskt medborgarskap vid födelsen av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av här i riket fött barn, om endast modern är svensk medborgare, under förutsättning att fadern är statslös eller barnet inte förvärvar faderns medborgarskap vid födelsen. Barn utom äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen om modern är svensk medborgare. Reglerna om naturalisation innebär bl. a. att svenskt medborgarskap kan erhållas av den som fyllt 18 år och sedan sju år har hemvist här i riket. Dessutom ställs krav på hederlig vandel och försörjningsmöjligheter. De föreskrivna naturalisationsvillkoren behöver emellertid inte vara uppfyllda om det med hänsyn till sökandens förhållanden föreligger särskilda skäl för naturalisation. Svenskt medborgarskap förloras bl. a. av ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna gifter sig. Om barnet har hemvist här i riket inträder dock förlusten endast om barnet flyttar ur riket innan det fyllt 18 år och då har utländskt medborgarskap.

Enligt motionärerna torde lagen böra ändras så att barn, som föds här i riket, får svenskt medborgarskap om den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Till stöd härför anför motionärerna att till följd av invandringen allt flera barn som är födda här inte är svenskar och att därför antalet socialfall bland dessa barn ökat väsentligt. I motiveringen uttalas vidare att barn kidnappas och förs utomlands efter upplösning av föräldrarnas äktenskap. Dessutom framhålls som otillfredsställande att barn blir svenska medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap.

Utskottet vill med anledning av vad som uttalas i motionerna anföra följande. Vad först beträffar de sociala förmånerna må i enlighet med socialstyrelsens yttrande över motionerna erinras om att möjligheterna för de av motionärerna åsyftade barnen att erhålla bidragsförskott, allmänt barnbidrag, sjukförsäkring, socialhjälp och utbildning i grundskola och gymnasium inte är beskurna genom barnens avsaknad av svenskt medborgarskap. Ej heller torde man genom den antydda lagändringen kunna hindra att barn förs ur riket. Till följd av nationalitets- eller härstammingsprincipen, som upptagits av flertalet kontinentala stater, skulle nämligen, såsom statens utlänningskommission närmare utvecklat i sitt yttrande över motionerna, barnet erhålla dubbelt medborgarskap och även om barnet såsom svensk medborgare skulle införas i moderns svenska pass kunde det därför inte förhindras att barnet också infördes i faderns hemlandspass. Den av motionärerna gjorda anmärkningen att barnet blir svensk medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap torde åsyfta det för-

hållandet att utomäktenskapligt barn, vars moder är svensk medborgare, kan förlora sitt vid födelsen förvärvade svenska medborgarskap genom att modern ingår äktenskap med barnets fader, som är utländsk medborgare. I likhet med vad styrelsen för Sveriges advokatsamfund anfört i yttrande över motionerna anser utskottet att i nämnda fall tillräckligt skydd mot förlust av svenskt medborgarskap erhålls genom det ovan nämnda stadgandet att barnet, om det har hemvist här i riket, förlorar sitt svenska medborgarskap endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap. Utskottet anser sålunda icke att de av motionärerna anförda omständigheterna motiverar den begärda lagändringen.

Motionsyrkandet ger emellertid anledning till ytterligare överväganden. Som närmare framgår av redogörelsen ovan behandlades vissa av de utav motionärerna aktualiserade frågorna vid tillkomsten av medborgarskapslagen. Sålunda förordade t. ex. några remissinstanser att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födelsen. Departementschefen yttrade att detta skulle leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning, eftersom flertalet stater upprätthåller principen att faderns medborgarskap överförs på barnet. Den föreslagna bestämmelsen skulle enligt departementschefen inte innebära sådana fördelar att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap borde få vika. Man kunde, ansåg departementschefen, dessutom räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet kommer att bli svenska medborgare innan de uppnått vuxen ålder, antingen till följd av att fadern naturaliseras eller genom att barnet självständigt naturaliseras. Första lagutskottet fann det från många synpunkter tilltalande att låta alla barn som föds här i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap, men utskottet fann de skäl som departementschefen anfört häremot vara övertygande. Beträffande svenskt medborgarskap för utomäktenskapliga barn i de fall då icke modern men väl fadern är svensk anförde departementschefen, att det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader ofta är så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende ansåg departementschefen att naturalisationsvägen erbjöd tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall då det kunde vara rimligt att barnet blev svensk medborgare. Utskottet underströk i sitt utlåtande ett uttalande av departementschefen att om fråga uppkommer om självständig naturalisation av barn avsteg i regel borde göras från de allmänna naturalisationsvillkoren. Utskottet framhöll vidare att barn torde böra naturaliseras omedelbart, när dess vårdnadshavare gör ansökan därom.

De uttalanden som gjordes av departementschefen och utskottet vid lagens tillkomst äger alljämt giltighet. Utskottet har även under sin behandling av förevarande ärende erfarit att de möjligheter till avsteg från de allmänna

naturalisationsvillkoren som lagen erbjuder i praxis utnyttjas på ett smidigt sätt som tillmötesgår de barns intressen, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare. På grund härav och vad utskottet i övrigt ovan anfört finner utskottet att motionerna icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sammanhanget vill utskottet beröra en närliggande fråga som tilldragit sig dess uppmärksamhet. Spörsmålet gäller barn i äktenskap där modern är svensk medborgare och fadern är statslös. En förutsättning för att sådana barn vid födelsen skall förvärva svenskt medborgarskap är, som nämnts, att de fötts i Sverige. Detta medför att barn som föds utomlands i sådana äktenskap kan komma att bli statslösa. Stadgandets begränsning till barn som föds här har motiverats av att avsaknaden av en sådan begränsning skulle medföra stora tillämpningssvårigheter samt att utomlands födda barn i äktenskap mellan statslös man och svensk kvinna ofta kunde antas sakna närmare anknytning till Sverige. Departementschefen ansåg det lämpligast att frågan om sådana barn skall förvärva svenskt medborgarskap underkastas prövning i det enskilda fallet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet om de erfarenheter som vunnits under tillämpningen av medborgarskapslagen föranleder ett ändrat ställningstagande rörande nämnda barns förvärv av svenskt medborgarskap.

Utskottet hemställer,

att förevarande motioner, I: 437 och II: 556, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1967

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg, Arvidson, Ernulf, fru Lindström, herrar Svanström*, Helge Karlsson*, fru Lilly Ohlsson* och herr Lidgard*;

från andra kammaren: fru Johansson*, herr Ekström i Björkvik, fru Löfqvist, herr Svensson i Vä, fröken Bergegren*, herrar Gustafsson i Borås, Keijer och Oskarson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.